

9. Никифоров Б.С. Объект преступления: Монография / Никифоров Б.С. - М.: Юрид. лит., 1960. - 204 с.
10. Сергиевский Н.Д. Русское уголовное право: Пособие к лекциям: Часть Общая / Сергиевский Н.Д. - СПб., 1913. - 395 с.
11. Тацкий В.Я. Объект и предмет преступления в советском уголовном праве: Монография / Тацкий В.Я. - Х.: Вища школа: Изд-во при ХГУ, 1988. - 196 с.
12. Тацкий В.Я. Объект и предмет преступления по советскому уголовному праву: Монография / Тацкий В.Я. - Х.: Юридический институт, 1982. - 101 с.
13. Уголовное право России: Общая часть: Учебник / Под ред. Кропачева Н.М., Волженкина Б.В., Орехова В.В. - СПб.: Издательский Дом С.-Петербур. гос. ун-та, Издательство юридического факультета С.-Петербур. гос. ун-та, 2006. - 1064 с.
14. Фесенко Є.В. Злочини проти здоров'я населення та системи заходів з його охорони: Монографія / Фесенко Є.В. - К.: Атіка, 2004. - 280 с.
15. Фесенко Є.В. Цінності як об'єкт злочину / Є.В. Фесенко // Право України. - 1999. - № 6. - С. 75.

УДК 342.92

Фомін П.П.

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

У статті автор розглядає теоретичні питання принципів адміністративного права, зокрема визначає поняття та окреслює їх систему.

Ключові слова: *теорія, принципи, принципи адміністративного права, поняття, система*

В статье автор рассматривает теоретические вопросы принципов административного права, в частности определяет понятие и обозначает их систему.

Ключевые слова: *теория, принципы, принципы административного права, понятие, система*

In the article the author considers the theoretical issues of the principles of administrative law, in particular defines and represents their system.

Key words: *theory, principles, principles of administrative law, concept, system.*

Важливими питаннями в теорії адміністративного права є поняття та система принципів цієї галузі. Дослідження цього питання впливає на розуміння та подальше вдосконалення самого адміністративного права, проведення реформування його інститутів, системи адміністративного законодавства, механізму адміністративно-правового регулювання управлінських відносин, правотворчої та правозастосовної діяльності.

Слід зазначити, що дослідженням галузевих принципів права займалися як українські, так і російські вчені: В.Б. Авер'янов, Ю.П. Битяк, Д. Галлиган, І.П. Голосніченко, С.Д. Князев, Ю.М. Козлов, А.М. Колодій, О.П. Коренев, А.С. Кравцов, В.Я. Настюк, Ю.М. Стариков, Ю.О. Тихоми-

ров, Г.И. Ткач, В.А. Юсупов та інші. Але, разом із тим, поняття та система принципів адміністративного права, досліджені недостатньо та мають певною мірою фрагментарний характер.

На сучасному етапі розвитку науки адміністративного права поняття принципів галузі визначається наступним чином:

- основоположні ідеї, настанови, що виражають об'єктивні закономірності організації та формування державної влади в цілому (а також виконавчої влади зокрема), які визначають науково обґрунтовані напрями реалізації компетенцій, завдань і функцій державних управлінських органів (повноважень державних службовців), що діють у системі державної влади, із здійснення управлінських функцій (в тому числі й контрольно-наглядових повноважень)¹;

- засадничі (основні) ідеї, положення, вимоги, що характеризують зміст адміністративного права, відображають закономірності його розвитку і визначають напрями і механізм адміністративно-правового регулювання суспільних відносин²;

- вихідні, об'єктивно зумовлені основоположні засади, відповідно до яких формується й функціонує система та зміст цієї галузі права³;

- закріплені в праві керівні ідеї, які визначають характер, основу і обсяг правового регулювання суспільних відносин⁴.

Цікава думка А.С. Кравцова про поняття сучасних принципів адміністративного права України. Вчений пропонує розглядати їх в природно-правовому та позитивному сенсі. У природно-правовому розумінні принципи адміністративного права України - це основоположні ідеї, які є першоосною для формування системи галузі, що існують в правосвідомості і повинні стати переконаннями для всіх суб'єктів (учасників) суспільних відносин у сфері публічного управління та які є за своїм змістом ідеями природного права. У позитивному розумінні - це керівні положення, закріплені в Конституції України, законах та підзаконних нормативно-правових актах, що перестали бути правовими ідеями та стали незаперечними вимогами для всіх суб'єктів (учасників) суспільних відносин у сфері публічного управління, які є за своїм змістом нормами пози-

¹ Галлиган Д., Полянский В.В., Стариков Ю.Н. Административное право: история развития и основные современные концепции. - М.: Юрист, 2002. - С. 194.

² Адміністративне право України. Академічний курс: Підручник у двох томах. Том 1. Загальна частина / Ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова). - К.: Видавництво "Юридична думка", 2004. - С. 80.

³ Адміністративне право України: Підручник / Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, О.В. Дьяченко та ін.; За ред. проф. Ю.П. Битяка. - К.: Юрінком Інтер, 2005. - С. 29.

⁴ Алексин А.П., Кармолицкий А.А. Административное право России: Учебник. - М.: Зерцало, 2007. - С. 19.

тивного права¹. На його думку, зазначений підхід найкращим чином покаже генезу правових ідей, їх вплив на законодавця та закріплення в нормативно-правових актах держави.

На думку А.М. Колодія, важливою особливістю сучасного етапу розвитку правотворчості в Україні можна вважати те, що у все більшій кількості нормативно-правових актів передбачені окремі статті, що встановлюють принципи організації, функціонування і співвідношення соціальних інститутів. Вчений вважає доцільним в майбутньому продовжити практику текстуального закріплення принципів і в інших нормативно-правових актах, тому що безпосереднє формулювання принципів в останніх сприяє більш правильному застосуванню і тлумаченню цих актів. Вони стають доступнішими і зрозумілішими для громадян. Крім того, принципно-норми мають і більшу нормативно-регулятивну силу².

За радянських часів власні системи принципів адміністративного права пропонували О.П. Коренев, В.А. Юсупов та ін. Так, О.П. Коренев, виокремлював основні та приватні (інституційні) принципи адміністративного права. До основних принципів адміністративного права вчений відносив: соціалістичний демократизм; демократичний централізм; планове здійснення управлінської діяльності; соціалістичний гуманізм; єдність рівних прав та рівних обов'язків; соціалістичний інтернаціоналізм; соціалістичну законність³.

В.А. Юсупов виділяє загальні принципи адміністративного права та принципи його інститутів. До загальних принципів адміністративного права відносяться: організація, розвиток, охорона економічних та політичних відносин розвиненого соціалізму; принцип врахування пріоритету партійних актів; принцип врахування актів громадських і самодіяльних організацій трудящих; принцип врахування системності права; принцип врахування компетенції органу, що приймає адміністративний акт; принцип врахування конституційних прав, свобод і законних інтересів громадян та іноземців; принцип ефективності адміністративного права. Інституційні принципи адміністративного права можуть бути виокремлені при аналізі його інститутів⁴.

Таким чином, у радянський період розвитку науки адміністративного права було зроблено значні кроки до наукового розроблення систе-

¹ Кравцов А.С. Реалізація принципу пріоритету прав і свобод людини в адміністративному праві України (теоретично-правове дослідження): монографія / А.С. Кравцов / Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка; Відп. ред.: К.К. Афанасьєв.- Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2013. - 200 с.

² Колодій А.М. Принципи права України / Національна академія внутрішніх справ України. - К., 1998. - С. 24.

³ Коренев А.П. Принципы советского административного права // Правоведение. - 1967. - № 3. - С. 74-78.

⁴ Юсупов В.А. Теория административного права. - М.: Юрид. лит., 1985. - С. 36-44.

ми принципів галузі, які стали підґрунтям для сучасних розробок теорії адміністративного права.

В українській адміністративно-правовій науці найчастіше пропонується поділ принципів адміністративного права на загальні й спеціальні. Наприклад, в академічному курсі адміністративного права України виділяються загальні й спеціальні принципи. У свою чергу, загальні принципи мають фундаментальне значення для всієї галузі, виявляються та деталізуються в принципах спеціальних, характерних для окремих інститутів адміністративного права: принципах державної служби, принципах адміністративної відповідальності, принципах адміністративного процесу тощо. Загальні принципи українського адміністративного права закріплені в Конституції України, конкретизуються і розвиваються в законодавчих та інших нормативно-правових актах. До цих принципів можна віднести: принцип законності; принцип пріоритету прав та свобод людини і громадянина; принцип рівності громадян перед законом; принцип демократизму, нормотворчості й реалізації права; принцип взаємної відповідальності держави і людини; принцип гуманізму і справедливості у взаємовідносинах між державою і людиною¹.

В.Я. Настюк пропонує поділяти принципи на внутрішні та зовнішні, а останні - на загально-соціальні та спеціально-галузеві. До внутрішніх відносяться: відповідність адміністративного права положенням Конституції України; верховенство адміністративно-правового закону в системі нормативних актів, які містять адміністративно-правові норми; наявність власного підґрунтя формування й розвитку; спеціалізація; відповідність адміністративно-правових законів певним положенням міжнародно-правових актів. Разом із тим, спеціально-галузеві принципи адміністративного права поділяються на основні принципи та принципи формування й функціонування його відповідних частин (інститутів). До основних принципів галузі адміністративного права відносяться: служіння органів виконавчої влади та їх апарату суспільству й людині; обмеженість втручання органів виконавчої влади в громадянське й особисте життя людини; повнота прав і свобод громадян в адміністративно-правовій сфері; взаємна відповідальність; визначення мінімально необхідних повноважень органів виконавчої влади; оптимальне доповнення й урівноваження державно-владних повноважень органів виконавчої влади з повноваженнями органів самоврядування. На думку автора, такий диференційований підхід до аналізу видів і змісту принципів адміністративного права, незважаючи на його умовність, дозволить повніше й адекватніше їх дослідити та проаналізувати².

¹ Адміністративне право України. Академічний курс: Підручник у двох томах. Том 1. Загальна частина / Ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова). - К.: Юридична думка, 2004. - С. 82.

² Адміністративне право України: Підручник / Ю.П. Битяк, В.М. Гарашук, О.В. Дяченко та ін.; За ред. проф. Ю.П. Битяка. - К.: Юрінком Інтер, 2005. - С. 30-37.

Підсумовуючи, принципи адміністративного права – це основоположні ідеї, що існують об'єктивно в правосвідомості і повинні стати переконаннями для всіх суб'єктів суспільних відносин у сфері публічного управління та які є за своїм змістом ідеями природного права. Слід виділяти загальні, спеціальні, підгалузеві та інституціональні принципи адміністративного права. Загальними принципами адміністративного права є: пріоритет людини, її прав і свобод; верховенство права; повнота та реальність прав і свобод людини в адміністративно-правовій сфері; соціальна орієнтація публічної адміністрації; судовий контроль за діяльністю всіх суб'єктів виконавчої влади; відповідність норм галузі положенням Конституції України, законам України, а також ратифікованим Верховною Радою України міжнародним договорам; підконтрольність та підзвітність державних органів і державних службовців; служіння органів публічної влади людині та суспільству; взаємна відповідальність держави й людини тощо.

УДК 378

І.В. Загородній

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ВИЩИМИ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ СИСТЕМИ МВС УКРАЇНИ

Розглядаються особливості державного управління вищими навчальними закладами системи МВС України. Проаналізовано вітчизняний і зарубіжний досвід та визначено напрями вдосконалення системи державного управління вищими навчальними закладами системи МВС України.

Ключові слова: вищий навчальний заклад МВС України, державне управління, організаційно-структурна модель управління ВНЗ МВС України.

Рассматриваются особенности государственного управления высшими учебными заведениями системы МВД Украины. Проанализирован отечественный и зарубежный опыт и определены направления усовершенствования системы государственного управления высшими учебными заведениями системы МВД Украины.

Ключевые слова: высшее учебное заведение МВД Украины, государственное управление, организационно-структурная модель управления вузов МВД Украины.

The features of public administration institutions of higher education of Ministry of Internal Affairs of Ukraine. Analyzed domestic and foreign experience and identify ways of improving the system of state management of higher education institutions of the Interior Ministry of Ukraine.

Key words: higher educational establishments of Ukraine, governance, organizational and structural model of University Affairs of Ukraine.

Сучасний вищий заклад освіти МВС України є складною за своєю структурою і функціями системою, котра потребує належного рівня організації управління нею. Основною метою діяльності ВНЗ є підготовка